

Rozlúčka s Františkom Mikom

František Miko bol človekom miery. Jeho dielo sa riadilo pri výskume komunikácie, jej biologických, kultúrnych, psychosociálnych, jazykových a literárnych súvislostí étosom dvadsiateho storočia, spočívajúcom v presvedčení o vedeckej poznateľnosti sveta. V osobnom styku bol zdržanlivý a vyhýbal sa akémukoľvek pátosu. Možno treba práve preto povedať niektoré veci teraz, vo výlučnej chvíli jeho smrti.

K môjmu prvému stretnutiu s Františkom Mikom došlo prostredníctvom knihy. Prvým rukopisom, ktorý som dostal do rúk ako začínajúci redaktor vydavateľstva Smena, bol jeho *Text a štýl*. Kniha vyšla v roku 1970 a nemusel som na nej nič redigovať.

Netušil som vtedy, že do rúk sa mi dostal text, tvoriaci základ Mikovho vedeckého diela. Až neskôr mi začalo byť jasné, že vedno s *Estetikou výrazu* (1969) je kľúčom k jeho komunikačno-semiotickej koncepcii štýlu a začiatkom oblúka, ktorý sa uzavrel publikáciou *Význam, jazyk, semióza* (1995). A že vedecké dielo Františka Miku je článkom v rade, ktorý tvoria takí vedci ako Karl Bühler, Jan Mukařovský, Roman Jakobson.

Druhý raz som sa stretol s Františkom Mikom osobne. Mal som v nitrianskom Kabinete literárnej komunikácie začiatkom sedemdesiatych rokov prvé vedecké vystúpenie. Zaoberal som sa v ňom teóriou literárnych žánrov. To, čo som hovoril, bolo komplikované a zamotané. Miko vystúpil drsne, hovoril dlho, až sa nakoniec pani Mikovej ulútilo a povedala: „Fero, nechaj už toho chlapca na pokoji.“ Dodnes jej ďakujem, ale ďakujem aj Františkovi Mikovi, lebo ma vtedy svojou kritickosťou učil poctivej vedeckej práci. Je to už štyridsať rokov a na koncepcii poézie a prózy pracujem doteraz.

Tretí raz sme sa stretli začiatkom osemdesiatych rokov v Literárnovednom ústave SAV v Bratislave. Boli to moje roky rozhovorov s Františkom Mikom. Osobne ma na ňom fascinovali dve veci – pri všetkej vedeckej racionalite mal zmysel pre ľudskú iracionalitu. A rokmi letných pozorovaní si vypestoval výnimočný cit pre tonalitu telesného gesta a rečovej výpovede, pre rozlíšenie jej jemných odtienkov a modalít. To sa nedalo naučiť, vyplývalo to z jeho základného založenia. Neboli to dobré časy, ale skvelé roky, keď som sa od neho vedecky naučil najviac a odvtedy sa pokladám za jeho žiaka.

K štvrtému stretnutiu došlo koncom minulého roka. Keď som si pripravoval príspevok na nitriansku konferenciu, usporiadanú pri štyridsiatom výročí vzniku Kabinetu literárnej komunikácie, uvedomil som si, že Mikov koncept zážitkovosti, ktorý tvorí jadro jeho teórie štýlu, otvára výhľad do novej estetiky. Jej základom nie je síce Mikov pojem zážitkovosti, ale po dlhšej ceste svetom textových sebareferencií, medzireferencií a meta-referencií znamená návrat k bezprostrednému vnímaniu a zážitku ľudského subjektu,

k *aisthesis* ako pôvodnej estetike vnímania. A tým aj k Františkovi Mikovi, k jeho inovatívnosti a aktuálnosti. V tom spočíva živý odkaz jeho vedeckého diela, ktoré svojím vedeckým étosom pokračuje aj v práci jeho žiakov a nasledovníkov.

Peter Zajac